

фс 2731/49
1385

УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ НАУК.

ЗВІДОМЛЕННЯ

ВСЕНАРОДНЬОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ

У КИЇВІ

1923 рік

У Київі.
З друкарні Всеукраїнської Академії Наук
1924.

КОРОТКИЙ ПАСПОРТ КНИГИ

№ 90
№ 434(44р) в кат. № 2432860

Автор Венародна Бібліотека

Назва Українське Звідання
Венародної Бібліотеки Украї-

Місце, рік видання Львів, 1924.

Кількість стор. 160: тобто

- " - окр. листів _____

- " - Ілюстрацій _____

- " - карт _____

- " - схем _____

Том _____ частина _____ вип. _____

Консолет Окрема видатка з
Звідання Укр. АН за
1923р.

Примітка:

3.09.01

Венародна

Всенародня Бібліотека України

за 5 років існування (15. VIII. 1918 -- 1. I. 1924).

1. Вступні уваги.

Всенародня Бібліотека України, це одна з тих академічних установ, якою мабуть чи не найбільше може пишатися Академія Наук та й узагалі Україна.

Під титулом «Національна Бібліотека» почала Всенародня Бібліотека України своє існування на підставі закону 15 серпня 1918 року, ще до утворення Української Академії Наук, але з тим, що по утворенні Академії вона існуватиме при ній.

Всенародній Бібліотеці України було поставлено два освітні завдання: 1) на зразок великих світових бібліотек, зібрати й зробити приступною для користування дослідників і інших читачів всю найголовнішу літературу по всіх галузях людського знання, у всіх народів в есе свіття за всі часи їх існування і 2) спеціальне, своєрідне завдання, якого не виконувала ні одна бібліотека на всім світі — утворити як найповніщий спеціальний відділ «Україніка» й зібрати в ньому та зробити приступною для користування *всю* літературу, що торкається України, українського народу, де-б і коли-б він не жив, і всіх народів, що жили та живуть на території України.

За 5 років свого існування Всенародня Бібліотека України встигла проробити величезну роботу й вирости разом з 2 своїми філіями в найбільшу своїми розмірами бібліотеку У.Р.С.Р.

2. Книжковий фонд Всенародньої Бібліотеки.

За 5 років Всенародня Бібліотека набула великий освітній фонд і 2 філії.

Зріст освітнього фонду: в 1918 р. — 600-700 книг; в 1919 р. — 300.000; в 1920 р. — до 200.000; в 1921 р. — 150.000; в 1922 р. — 100.000; в 1923 р. — 100.000, разом до 850.000 - 900.000 книжних одиниць. Філія Всенародньої Бібліотеки у Вінниці за час свого існування (утворена в 1920 р.) набула поперх 100.000, а київська філія Всенародньої Бібліотеки має поперх 150.000 томів; разом на 1. I. 1924 року книжний фонд Всенародньої Б-ки з

її 2 філіями досяг 1.100.000 - 1.150.000 томів. Підрахунок лиш приблизний, точні цифри будуть відомі, як закінчиться сортування.

Способи набування цього фонду були неоднакові.

1) В 1919-1921 роках було закуплено цілу низку бібліотек різних професорів, учених, діячів, як, наприклад, Яснопольського, Вагнера, Науменка, Житецького, Молчановського, Трегубова, Голубева, Караваєва, Якубовського, Малкова, Кулаковського, Лучицького, Ільїнського, Стешенка, Степаненка, Петрова та інші дрібні збірки.

2) Багато бібліотек, збірок і окремих книжок поступило як подарунки, приміром бібліотеки Головачова, Майбороди, Афанасьєва, Григорука, «Старої Громади», Сушицького, київської «Просвіти»; великі партії книг (в сотні і тисячі книг) — од Української Академії Наук, Російської Академії Наук, київської Духовної Академії, київського Університету, Наукового Т-ва ім. Шевченка, київського Історичного Музею, Завкому Баранівського заводу, Кривенської «Просвіти», Книгоспілки, Василенка, Бараца, Єфремова, Кримського, Ізраєльсона, Данилевича і від тисяч інших осіб, видавництв, установ.

3) Третій шлях — це обов'язковий примірник всіх видань з території У.С.Р.Р. за всі роки існування б-ки і з території Р.С.Ф.С.Р. з 1922 року, що надходили й надходять через російську та українську книжкові палати. Окрім того, офіційним шляхом було передано до Всенародньої Б-ки багато бібліотек на підставі постанов Наркомосвіти й Раднаркому.

4) Нарешті кілька десятків тисяч томів придбала Всенародня Б-ка шляхом обміну.

Точний облік усіх поступань Всенародня Б-ка змогла організувати допіро з 1923 року.

Книжний фонд Всенародньої Б-ки різноманітний; є книжки по всіх галузях наук, десятками мов, різних століть. З них до 40-50 тисяч томів книг 15-18 століть.

Окрім зазначеного вище фонду, Всенародній Бібліотеці належить ще кілька бібліотек і збірок книжок (на 5-6 вагонів) в кількох місцях УСРР РСФСР, що їх Б-ка не встигла звести до Києва за браком коштів.

3. Упорядкування книжкового фонду.

В справі впорядкування книжкового фонду Всенародня Б-ка пережила за 5 років кілька періодів.

Перших 2 роки про жаднісіньку систематичну роботу не могло бути й мови, бо Б-ка не мала сталого приміщення й примушена була 7-8 разів переселятися, руйнуючи вже пороблену роботу. Окрім того, й самі методи роботи в цей період були надто застарілі, й усю пророблену за ці 2 роки роботу над упорядкуванням книжкового фонду пізніше бібліотеці довелося переробити наново.

З кінця 1920 року Всенародня Б-ка одержала стале приміщення в

будинку Академії Наук по бульвару Шевченка 14 (давніше це була I гімназія). Туди й почала Б-ка звозити свої книжки, розкидані по багатьох місцях у Києві й по-за Києвом. Процес звозення, як зазначено вже, не закінчено й донині.

Було розроблено другий план упорядкування книжкового фонду, на підставі всіх здобутків бібліотечної науки; було розпочато виготовлення 5 і 6-ти карткових каталогів. Але цей план мав той мінус, що він на десятки років розтягав процес упорядкування книжкових фондів і на довгі роки залишав величезний зібраний фонд «кладовищем» для книжок.

Справді, для впорядкування величезного фонду, для складання 5-6 карткових каталогів (з 6-7 мільйонів карток), інвентарних і ревізійних книг треба було мати не одну сотню співробітників, потратити немало років праці і розпоряджатися величезними коштами. А Б-ка мала всього кілька десятків голодних співробітників, і довгі часи ніяких або майже ніяких коштів у неї не було.

Отже треба було пристосуватися до реальних обставин, виробити реальний операційний план, що давав-би змогу при невеликих і дуже обмежених можливостях як найскоріше впорядкувати мільйоновий книжковий фонд.

В половині 1922 р. було вироблено й ухвалено цей новий операційний план, пристосований до роботи над величезними фондами. В основу роботи було покладено масове сортування всіх книжкових фондів, масове виділення дублетів, одборку найцінніших книжок для каталогізації в першу чергу й скорочену тимчасово каталогізацію.

Всі інші бібліотечні роботи по упорядкуванню книг, додаткові каталоги, інвентаризацію й т. ин., без яких тимчасово можна було обійтися, було ухвалено одкласти до 2-го періоду.

На підставі цього операційного плану, затвердженого Науковим Комітетом і Укрголовпрофосвітою, Всенародня Б-ка провадила свою роботу з половини 1922 і весь 1923 рік. Пророблено величезну працю.

На 1.І.1924 р. всі зведені до будинку Всенародньої Б-ки книжкові фонди, до 800 тисяч томів, було розсортовано по мовах, по відділах і по групах наук. Виділено й передано до відповідних відділів усі стародруки, рукописи, періодичні видання, газети, графічні твори, ноти, всю Україніку, листівки і т. ин. Розсортовано по групах наук усі російські, німецькі, англійські й половину французьких книжок, всю російську та українську журналістику. Цілу низку розділів поальфаетизовано, звірено з каталогами, виділено дублети й цілком підготовлено до каталогізації. Закаталогізовано за три роки (з кінця 1920 р.) до 100 тисяч томів, та упорядковано до 30 тисяч томів з 2-х бібліотек, одержаних із готовими каталогами. Разом на 1 січня 1924 року являються приступні читачам 130 тисяч томів з осівної бібліотеки і всі книжки з київської філії Всенародньої Б-ки (150.000 томів).

4. Внутрішня конструкція Всенародньої Бібліотеки.

Різноманітність книжкового фонду, його величезні розміри, потреби, що виникають з організації бібліотеки світового масштабу — все це вимагало як найбільшої диференціації праці, і Всенародня Б-ка ще в 1920 р. почала розгалужуватися на відділи.

Відділи у Всенародній Бібліотеці — це окремі адміністративно-територіальні одиниці. Кожний відділ має свій окремий фонд книжок та інших матеріалів, своє окреме приміщення, окремих робітників і окреме книгозберігальне місце. Таких відділів Всенародня Б-ка має нині 13, із них 7 — функціонують, а 6 — тимчасово не функціонують.

Функціонують на 1.І.1924 р. такі відділи: Загальний, Україніка, Рукописів, Періодика, Марксизму, Бібліотекознавства й Справочний.

1) Загальний відділ обіймає всі науки й усі книжки, окрім виділених до спеціальних відділів, то б то 50-60% всього книжкового фонду б-ки. Він реєструє всі нові поступання, сортує їх, сортує старі фонди та розподіляє поміж відділами; у своїх лабораторіях каталогізує книжки, що залишаються для Загального відділу й відділу Марксизму.

2) Відділ Україніка має завдання зібрати весь літературний матеріал, що в будь-якій мірі торкається України, українського народу, де-б і коли-б він не жив, і до всіх інших народів, що жили або живуть на території України. Таким чином, відділ повинен стати найповнішим джерелом для вивчення українознавства в найширшому розумінні.

Як окрему одиницю, відділ Україніка розпочато організовувати тільки в кінці 1922 р. На 1 січня 1924 р. маємо лиш початок відділу в 15.545 кн. одиниць, з яких приступно для читачів 10.800.

3) Відділ Рукописів має завдання перш за все зібрати рукописи й листи діячів українського народу по всьому світу та діячів, що жили й діяли на території України, а далі й інші рукописні матеріали. За 5 років зібрано значний рукописний матеріал з таких рукописних збірок, як збірки Науменка, Кістяківського, Голубева, Петрова, Лазаревського, Лучицького, Тітова та інших. Є сотні тисяч листів різних діячів. Багато матеріалів ще не розібрано, бо працює у відділі 1 співробітник.

4) Відділ Періодика містить у собі все, що виходить періодично, складається він з 2-х підвідділів: журнального та газетного.

Журнальний підвідділ має до 150-200 тисяч томів журналістики російської, української та закордонної; із них на 1 січня 1924 року закаталогізовано:

українською мовою —	245 назв —	1478 томів;
російською „	— 3483 „	— 30860 „
іншими „	— 405 „	— 6449 „
<hr/>		
а разом	— 4133 „	— 38787 „

Підвідділ одержує всю журналістику УСРР, РСФСР і до сотні закордонних журналів, а всього — до 1000 нових журналів.

Газетний підвідділ має кілька сот тисяч газет, старих і нових; із них до 80.000 закаталогізовано, а решта жде робітників, часу й полиць. До нього поступають всі газети УСРР і РСФСР.

5) Відділ Марксизму — наймолодший з поміж усіх відділів Всенар. Б-ки. Багато літератури, що-до марксознавства, ще перед утворенням окремого відділу Марксизму було закаталогізовано по Загальному відділу.

Маючи на увазі найскоріше впорядкування книжкових фондів, б-ка ухвалила закаталогізованих книг тимчасово не перекаталогізовувати наново, а всю увагу звернути на каталогізацію нових, ще незакаталогізованих книг. Це торкається й відділу Марксизму і всіх інших відділів, утворених пізніше від Загального відділу.

За кілька місяців, відколи існує відділ Марксизму, до нього поступило й цілком опрацьовано все, що відноситься до Марксизму з нової книжкової продукції, а саме 1590 назв, біля 2000 томів.

6) Відділ Бібліотекознавства має завдання обслуговувати перш за все бібліотечних робітників і робітників книги взагалі. Організацію його почато тільки з вересня 1923 р. і до того силами одного співробітника. За цей час написано 1950 каталожних карточок та й складено з них систематичний каталог відділу. Окрім усієї нової продукції на території УСРР і РСФСР, до нього поступило й поступає стара література з наших книжних комор.

7) Відділ Справочний збирає всякі справочні видання: енциклопедії, словники, юридичні справочники, збірки декретів, кодексів і т. и. Має відділ нині до 3000 томів.

Окрім цих 7 відділів, котрі функціонують, є в оснiвній книгозбірні Всенародньої Б-ки 6 відділів, для яких збирається матеріал, але вони, за браком персоналу, або перестали, або й не починали функціонувати. Це відділи: Орієнталія, Стародруків, Графіка, Волянція, Нотно-Музичний та Обмінний фонд.

Маючи на увазі, згідно з операційним планом, як найскоріш упорядкувати найголовніші свої фонди, Всенародня Б-ка примушена була одкласти роботу в цих відділах і обмежитися тільки одбіранням для них матеріялів. Лиш у відділах Орієнталія та Стародруків деяку роботу пророблено. А тимчасом і ці відділи — значні. Відділ Орієнталія — до 3000 томів; відд. Стародруків — до 40-50 тисяч томів; Графічний — до 10-12 тисяч; відд. Волянція — до 50-60 тисяч одиниць; Нотно-Музичний — до 10-12 тисяч нот сучасних і старовинних композиторів; Обмінний фонд — нині ще не великий, в кілька тисячів, але як закінчиться сортування, в ньому набереться тисяч до 100 книг.

Всі ці відділи працюють на підставі спеціальних інструкцій, ухвалених Радою Бібліотеки для кожного з них.

Для каталогізації й складання систематичного каталогу, Всенародня Б-ка прийняла міжнародню децимальну систему.

Система розставлення книг в різних відділах не однакова. У відділах: Загальному, Україніка й Марксизму — система механічна, форматна, з по-

ділом на 4 формати та з окремою нумерацією книг кожного формату, починаючи з 1-го числа. У відділах Бібліотекознавства та Справочному — систематичне розставлення; у відділі Періодика — розміщення по назвах до 1917 р. і по річних комплектах після 1917 р.

Карткові каталоги в скриньках приступні для читачів.

5. Читальня Всенародньої Бібліотеки.

Всенародня Б-ка з осівної своєї б-ки не видає книг додому, а з київської 'філії в самому кінці 1923 р. організовано видачу книг додому науковим робітникам м. Києва. Книгами з осівної бібліотеки читачі користуються в читальні Всенародньої Б-ки.

Організовано читальню 23. VIII. 1920 р. В 1920 і 1921 роках читальня мало була відома, взімку не огрівалася й ледве існувала, збираючи дуже мало читачів. В 1922 р. починається зріст читальні, який набирає особливо швидкого темпу з жовтня 1923 р., коли читальню було одчинено на дві зміни, з 12 год. дня до 9 годин вечора.

Дальші таблиці яскраво виявляють цей зріст читальні.

№ 1.

Р О К И	Число днів одкриття	Одвідувань читальні	Пересічно в день	Видаю книг	Пересічно в день
1920	110	345	3	536	5
1921	239	3.387	14	3.981	16,5
1922	258	12.639	50	14.937	60
1923	287	66.172	231	111.974	390
1924 I-III	68	36.892	543	78.557	1.155

Значно яскравіше виявляється ріст протягом 1923 р. (таблиця № 2).

№ 2.

КВАРТАЛИ	Одкрито днів	Одвідувань читальні	Пересічно в день	Видаю книг	Пересічно в день
1-й квартал .	65	7.512	116	8.459	130
2-й квартал .	71	8.818	124	11.522	162
3-й квартал .	75	14.263	190	23.226	307
Три квартали разом . .	211	30.593	145	43.207	205
4-й квартал .	76	35.579	468	68.767	905
За рік . .	287	66.172	231	111.974	390

Отже за три останніх місяці 1923 р. і число одвідувань і, надто, число виданих книг — значно більше, ніж за попередніх 9 місяців. Пересічне число одвідувань виросло в три рази, а число виданих книг в $4\frac{1}{2}$ рази.

Разом із зростанням числа читачів, числа одвідувань і числа виданих книг, колосально зросли читаність книг, рух (оборотимість) книги та коефіцієнт інтенсивності використання книжок читальні. Це яскраво малює таблиця № 3 з порівнянням даних за 2 останніх роки.

№ 3.

	За 1922 р.	За 1923 р.	+ чи — %
Число читачів за рік	1.828	6.591	+ 260%
Число книг в читальні	90.000	130.000	+ 44%
На 1 читача книг в читальні	48,6	19,7	— 59%
Прочитано книг за рік	14.937	111.974	+ 649%
Читаність книг (на 1 читача прочитаних книг)	8,1	17	+ 109%
Рух книги за рік (відношення числа виданих за рік до загального числа книг читальні).	0,16	0,9	+ 462%
Коефіцієнт інтенсивності читання (помножити читаність на рух).	1,29	15,3	+ 1085%

Висновки з таблиці цілком ясні. Оснівний, найвищий показчик зросту роботи читальні — це *коефіцієнт інтенсивності* використання книжок читальні. А він за 1923 рік в порівнянні з 1922 роком виріс на 1085⁰/₁₀₀. І це — як рівняти весь 1923 рік у цілому, а як узяти на увагу, що останній квартал 1923 року дав більші цифри ніж три попередніх квартали, відсоток був-би значно більший. Отже якби рівняти по кварталах, ми мали-б не на 1085⁰/₁₀₀, а на кілька тисяч ⁰/₁₀₀ збільшення коефіцієнту для інтенсивності читання книг в читальні Всенародньої Б-ки.

Що читають у читальні Всенародньої Б-ки, виявляє таблиця № 4.

№ 4.

Число виданих книг за 1923 рік по відділах децимальної системи.

В И Д А Н О	Число виданих	% до загального числа	Яке місце займає розділ
В С Ь О Г О	111.974	100%	—
07 — газетні комп.	2.503	2,2%	7
0 — загальні.	2.177	2 %	9
05 — журнали.	45.146	40,3%	1
1 — філософія	2.114	2,1%	8
2 — релігія	564	0,5%	16
3 — соціальні науки	21.333	19 %	2

37 — освіта	1.540	1,4 ^o / _o	13
4 — філологія	736	0,6 ^o / _o	15
5 — точні науки	7.771	7 ^o / _o	4
6 — прикладні	1.922	1,7 ^o / _o	12
61 — медицина	2.013	1,9 ^o / _o	10
7 — мистецтво	3.090	2,7 ^o / _o	5
8 — красне письменство	14.406	12,8 ^o / _o	3
809 — критика, історія літератури	1.947	1,7 ^o / _o	11
9 — історія	2.817	2,5 ^o / _o	6
91 — географія	387	0,3 ^o / _o	17
92 — життєписи	1.258	1,1 ^o / _o	14

Хто читає у Всенародній Б-ці, подає таблиця № 5.

№ 5.

Р І Д П Р А Ц І	Число читачів	^o / _o до загальн. числа
Учнів трудшкіл	274	4
Учнів профшкіл	922	13
Студентів вищих шкіл	3319	50
Учителів	952	14
Службовців	690	10
Лікарів, інженірів та агрономів	266	4
Робітників фізичної праці	283	4
Професорів	76	1
Бібліотекарів	48	0,7
Безробітних	276	4
Правників	86	1,3
Художників літератів	30	0,4
Решти професій	65	0,9
Р А З О М	7318	111,3 ^o / _o
Перебільшення на	727	11,3 ^o / _o

Це перебільшення на 727 означає, що 727 студентів та учнів одночасово учителюють або служать, тому їх пораховано по двох рубриках.

6. Виставки книжок у Всенародній Бібліотеці.

Щоб допомогти читачам в користуванні книгами, Всенародня Б-ка з самого початку свого існування організовувала виставки книжок на ті чи інші теми. Як і вся діяльність читальні, так і справа організації виставок особливого розвитку набула в 1923 році. Так, у 1922 році було всього 2 виставки, а в 1923 році було організовано 18 виставок книжок, а саме:

1. По історії РКП і КП(б)У.
2. Про історичний матеріалізм.
3. Творів Маркса і Енгельса та літератури про них.
4. Плеханівська виставка з нагоди роковин смерті.
5. Про XII з'їзд РКП.
6. Ленінська виставка.
7. Виставка творів інших видатних теоретиків і практиків марксизму.
8. Виставка книг по політграмоті.
9. Про наукову організацію праці.
10. Про сучасний стан Європи.
11. Жовтнева революція в РСФСР і УРСР.
12. Німеччина на передодні Жовтня.
13. Постійна виставка нових книжок з періодичною заміною новими.
14. Постійна виставка нової «Україніка».
15. Постійна виставка нової ходової журналістики РСФСР і УРСР.
16. Виставка закордонної журналістики.
17. Виставка всієї журналістики СРСР, УРСР і закордонної за 1923 рік.
18. Участь у першій Всеукраїнській виставці друку (Всенародня Б-ка виставляла на ній 1275 своїх книжок).

Всі виставлені книжки (окрім 17 і 18 виставок) видавано читачам, і на них бував завжди особливий попит; напр. 11-а виставка, про жовтневую революцію, за 10 днів виставки дала читаність в 3000 книг. Термін виставок був не однаковий, а в залежності від попиту на виставлені книжки; але в 1923 році не було в читальні ні одного дня без тої чи іншої виставки книг, а іноді збігалося й по кілька виставок разом, на різні теми.

Окрім виставок книг, б-ка складала через весь час для допомоги читачам ті чи інші списки книг на чергові або бойові теми (в 1923 році — 21 список).

Щоб допомогти читачам орієнтуватися в численних каталогах б-ки, їх винесено в окрему кімнату й приставлено вартових бібліотекарів, що дають усякі поради читачам. Таким чином покладено початок консультативного бюро. На черзі — організація справжнього консультативного бюро.

7. Видавнича діяльність Всенародньої Бібліотеки.

Видавнича діяльність б-ки через постійний брак коштів розвинулася мало, а саме видруковано:

1. «Від Тимчасового Комітету для заснування Національної Бібліотеки Української Держави в м. Києві». Київ, 1918 р. стор. 8 + 8, російською та українською мовами рівнобіжно.

2. Статут Національної Бібліотеки. Київ, 1919 р., стор. 14.

3. Книжний Вістник. Київ, 1919 р., 2 числа.

4. Постернак С. — Всенародня Бібліотека України при Всеукраїнській Академії Наук у м. Києві. Київ, 1923 р., стор. 64.

Окрім того, робітниками б-ки було написано багато статтів, заміток і інформацій про Всенародню Бібліотеку, особливо в 1923 році, і вміщено в різних київських, харківських та інших газетах, у журналах «Бібліологічні Вісті», «Червоний Шлях» (списки цих статтів дано в статтях «Бібліотековіана Всенародньої Бібліотеки України» в Бібліологічних Вістях за 1923 рік, ч. 3 і 4).

8. Управління Всенародньою Бібліотекою.

З самого заснування Всенародньої Б-ки і до 26. III. 1923 року на чолі її стояв Тимчасовий Комітет для заснування Всенародньої Б-ки. 26 березня 1923 року Спільне Зібрання Академії Наук, по докладу Тимчасового Комітету, ухвалило перевести Всенародню Б-ку на сталий стан, скасувало Тимчасовий Комітет і обрало Директора Б-ки С. П. Постернака, а на 3-х представників від Академії Наук до Ради Всенародньої Б-ки академиків А. Ю. Кримського, В. І. Липського та М. В. Птуху.

З того часу керування всіма справами В. Б-ки, згідно з новим її статутом, перейшло до Директора та Ради Бібліотеки, що складається, окрім трьох академиків, з безпосередніх відповідальних робітників самої бібліотеки.

Всі інструкції, плани роботи обмірковує й затверджує Рада Б-ки. Отже організація В. Б-ки є справа організованого колективу, який в десятках засідань, в багатьох десятках докладів, обмірковує всю будову б-ки. І це тим важливіше, що нині В. Б-ка кладе підвалини всієї своєї дальшої роботи й організації. Так, напр., за 1923 рік відбулося 37 засідань Ради, 21 засідання комісії при Раді, обмірковано 30 більших докладів, проектів, інструкцій і цілу низку дрібніших.

Підлягає Вс. Б-ка України безпосередньо Спільному Зібранню Всеукраїнської Академії Наук і Науковому Комітету Укрголовпрофосвіти в Харкові.

9) Бібліотечний персонал.

Для впорядкування книжного фонду в мільйон томів при стотисячному щорічному прирості треба мати не одну сотню робітників, а тимчасом Всенародня Бібліотека мала за весь час свого п'ятирічного існування невеликий штат, і це страшенно гальмувало всю роботу бібліотеки.

По роках (на 1 січня) цей штат зростав так: в 1919 р. — 2 особи, 1920 — 30, 1921 — 46, 1922 — 57, 1923 — 57, на 1 січня 1924 року — 60 (57 в оснiвнiй б—цi i 3 в фiлiї).

Из 57 душ — 41 бiблiотечних робiтників i 16 не суто-бiблiотечних (адмiнiстрацiя, канцелярiя, бухгалтерiя i господарчий вiддiл).

Бiблiотечний персонал — в значнiй частинi високо квалiфiкований, з вищою освiтою, i з знанням багатьох мов, з бiблiотечним стажем.

Згадуючи про персонал бiблiотеки, треба зазначити i тi страшнi умови, в яких доводилося йому працювати, особливо в 1920, 1921 i 1922 роки, коли платнi або зовсiм по 2 — 3 — 5 — 6 мiсяцiв не видавано, або видавано з таким запiзненням, що платня встигала згубити всяку вартiсть. Лише з 1923 року персонал почав одержувати повну ставку по колективних договорах професiлки. Правда, ставки цi замалi, та й одержували їх теж iз запiзненням, з утратою 10 — 20% ставки через обезцiнювання радзнакiв.

Отже на фонi цих тяжких умов особливо яскраво виявилася вiдданiсть бiблiотецi у оснiвного бiблiотечного персоналу, що не кинув бiблiотеки навiть в найтяжчi часи, жертвуючи їй багато сил, здоров'я й нiчого або так що й нiчого не одержуючи.

10) Матерiяльне становище Всенароднiї Бiблiотеки.

Матерiяльний стан самої бiблiотеки був за 5 рокiв її iснування не однаковий. Першi роки свого iснування (в 1919 i 1920 р.) б—ка могла навiть закупити кiлька десяткiв бiблiотек, збiрок i окремих партiї книжок. Але вже в 1920 році почали катастрофiчно зменшуватися асигнування на бiблiотеку i, особливо, на операцiйно-господарчi витрати. В 1921 році асигнування спинилися зовсiм, i до середини 1922 року б—ка не мала нi одної копiйки на свої потреби. З середини 1922 року знов iде повiльний процес вiдновлення асигнувань на операцiйно-господарчi витрати, але їх не вистачає i на найелементарнiшi потреби.

На початку 1923 року Науковий Комiтет i Укрголовпрофосвiта ухвалили збiльшити кошти на б—ку, асигнувати на перевiзки, на збудування 18000 аршинiв полиць i т. и., але через брак коштів Фiнекономуправлi Наркомосвiти не змогло виконати цiєї постанови, i багато першочергових потреб б—ки i в 1923 році обличилися без задоволення.

11) Фiлiї Всенароднiї Бiблiотеки.

Органiзацiя i швидкий темп росту Всенароднiї Бiблiотеки України знайшли свiй вiдгук по Україні й викликали бажання утворити на мiсцях фiлiї Всенароднiї Б-ки.

Важкий матерiяльний стан, утруднення зносили в 1920-1921 роки, не дали Всенароднiї Б-цi змоги використати це бажання, i трохи чи не до кiнця 1923 р. Всенародня Б-ка мала одну тiльки фiлiю у Вiницi на Подiлля.

Віницька філія Всенародної Б-ки існує 3 роки. В жовтні 1920 р. з ініціативи місцевого громадянства та за допомогою місцевої влади під керуванням Всенародної Б-ки Укр. було утворено Тимчасовий Комітет для заснування у Віниці філії — великої книгозбірні місцевого значіння по всіх галузях людського знання.

Організаційно цей Тимчасовий Комітет Віницької філії, як і сама філія, підлягають безпосередньо Всенародньо Б-ці України в Києві.

Книжковий фонд філії. В основу книжкового фонду філії лягли бібліотечні фонди Подільського Краєвого Архіву, бібліотеки «Просвіти» та «Подольского Об-ва сельского хозяйства».

Дальший зріст ішов шляхом дарунків од різних установ, осіб, шляхом передачі до філії різних врятованих від загибелі збірок, передачі з обмінного фонду Всенародньої Б-ки в в Києві і т. ин.

В 1922-1923 році філія систематично поповнювала свій в значній мірі випадковий фонд комплектами виданнів наукових установ УРСР і РСФСР, сучасною літературою, літературою з галузи «Подоліка» і т. ин. За 1922-1923 роки набуто таким шляхом біля 15.000 кн. одиниць.

На 1.І.1924 р. книжковий фонд філії досяг 100.000 томів.

Упорядкування фонду. Для упорядкування цього фонду філія розпочала прилаштування будинку до бібліотеки та умеблювання його. На 1.І.1924 р. виконано частину ухваленого плану й поставлено 924^{1/2} аршинів полиць.

Роботу над самим фондом філія провадила в двох напрямках: а) сортувала фонди по коморах та готувала їх до каталогізації і б) каталогізувала їх. На 1.І.1924 р. розсортовано й підготовлено до каталогізації до 60% фонду, закаталогізовано 13.897 кн. одиниць.

В філії функціонують нині такі відділи: 1) Україніка, з підвідділами: а) Революції на Україні, б) Шевченкіана й в) Подоліка. В останньому до 1000 назв, а всього по відділу Україніка на 1.І.1924 р. закаталогізовано 7309 одиниць. 2) Загальний Відділ — з підвідділами: а) Історії французької революції і б) Революції. В загальний відділ входять всі науки, але тимчасово, oprіч двох зазначених підвідділів, закаталогізовано книжки з медицини, сільського господарства й мистецтва. Всього по відділу закаталогізовано 6.018 одиниць. 3) Підвідділ музичний — закаталогізовано 527 одиниць. 4) Відділ марксизму утворено лиш у кінці 1923 р. По згоді з Губполітосвітою він стає основою кабінету для вичування марксизму.

Опріч 13.897 закаталогізованих книжних одиниць, на 1.І.1924 р. виготовлено ще до 5.000 бібліографічних карток на окремі твори з закаталогізованої періодики та поліграфії взагалі. Таким чином до розпорядження читальні філії на 1.І.1924 р. — 19.000 назв.

По відділу газетно-графічному, за браком умеблюваного приміщення, упорядковано лише місцеву пресу з 1920 р.

Читальня філії. Читальню філії одкрито в березні 1921 р. Брак палива та брак освітлення примушували закривати читальню на зіму й по вечорах. Ось таблиця, що показує зріст читальні.

	За 1922 рік (9 місяців)	За 1923 рік (10 місяців)
Число одвідувань	510	4.849
Пересічно в день	2	16
Число виданих книг	776	13.325
Пересічно в день	3	44

Окрім видачі книжок, філія організувала кілька книжних виставок, а саме: Шевченківську, пам'яті Гутенберга з нагоди 350 ювілею друку книги на Україні; брала участь у виставці Істпарта. Виставку по історії друку одвідало 122 екскурсії, а всього до 5.000 душ.

В кінці 1923 р. було розроблено остаточно операційний план упорядкування бібліотеки, розрахований на 3 роки. Таким чином на 1.І.1927 р. Вінниця матиме велику упорядковану бібліотеку з 100.000 закаталогізованих книг.

Працює в філії 7 співробітників. На чолі її стоїть Тимчасовий Комітет філії і в. об. директора філії В. Д. Отамановський.

Перебувала весь час і перебуває нині філія на місцевому бюджеті, одержавши лише на початку свого існування кілька асигнувань од Укр. Академії Наук.

Київська філія Всенародньої Б-ки України.

В кінці 1923 року Всенародня Б—ка одержала за постановою Укрголовпрофосвіти бібліотеку колишньої київської Духовної Академії. Із неї утворено київську філію В. Б—ки. На вимоги читачів, книжки з тієї філії доставляються до читальні оснвної бібліотеки. Науковим робітникам у Києва, окрім того, організовано видачу книг додому. Функціонувати київська філія В. Б—ки почала вже з січня 1924 року.

12) Висновки та desiderata на 1924 рік.

За 5 років свого існування Всенародня Бібліотека України, в невимовно важких матеріальних обставинах, позбавлена часто найелементарніших засобів, встигла зібрати величезний книжковий фонд, найбільший на всю Україну, поверх мільйона книжок; за 5 років існування встигла наздогнати й перегнати всі інші бібліотеки України й зайняти перше місце. За п'ятеро літ вона встигла зібрати такий великий книжковий фонд, що його інші світові бібліотеки набували десятиліттями або й цілим століттям.

Пересічний приріст на рік і нині перевищує 100 тисячів; одержує вона обов'язковий примірник усіх виданнів УРСР і РСФРР, закордонну журналістику.

Над зібраним фондом проведено колосальну роботу. Весь він — розібраний, розсортований по мовах, по відділах, по науках; значну частину його, до 270-280 тисяч, пущено до читальні.

Організовано велику вселюдну читальню, що встала за 3 роки вистрої в найбільшу читальню Києва, стати справжнім осередком для будівництва нової культури.

Одно слово, за 5 років свого існування Всенародня Бібліотека пройшла таким шлях, якого не проходила за такий короткий термін ні одна бібліотека всесвіту.

А проте, ще колосальні завдання стоять перед Усенародньою Бібліотекою в найближчі роки.

Всенародня Бібліотека повинна:

1. Зібрати з усього світу «україніку». Все громадянство УРСР і всіх інших українських земель повинно допомогти в цій Всенародній Бібліотечі та її Відділу «Україніка»;

2. Зібрати все найцінніше, що розкидано по території України;

3. Одержувати все найголовніше, з усіх галузів наук, що виходить за кордоном;

4. Одержати в своє розпорядження весь будинок (бо частину його займають інші академічні установи), забезпечити його з погляду пожежного та збудувати в ньому 18.000-20.000 аршинів полиць для своїх книжкових фондів;

5. Повинна як найшвидше закаталогізувати всі свої книжкові фонди, а для того збільшити свій штат, мати сотні тисяч варгонів для мільйонів каталожних карток;

6. Повинна поширити свою читальню, організувати низку зал для наукових студій, щоб вміщати нові і нові завіди читачів та наукових дослідників, які не перестають на-для різко збільшуватися числом.

Великі й безмежні завдання та потреби Всенародньої Бібліотеки України. Кожний громадянин, кожний читач має право на користування великими скарбами Всенародньої Бібліотеки, але може допомогти і допомогти Всенародній Бібліотечі, щоб вона як-найшвидше стала тим, чим і повинна бути найбільша бібліотека України.

Не повинно бути ні одного громадянина на Україні й по всіх оселях українських, який-би не поклав і своєї цінності у величю будову Всенародньої Бібліотеки України!